

Bryssel 28.11.2023
COM(2023) 762 final

2023/0444 (NLE)

Ehdotus

NEUVOSTON ASETUS

asetuksen (EU) 2022/2576 muuttamisesta sen soveltamisajan jatkamiseksi

PERUSTELUT

1. EHDOTUKSEN TAUSTA

1.1 Ehdotuksen perustelut ja tavoitteet

Sen jälkeen, kun Venäjä kohdisti provosoimattoman ja perusteettoman täysimittaisen hyökkäyksen Ukrainaan, Venäjän kaasuntoimituksissa EU:hun on ollut häiriöitä tahallisen yrityksenä käyttää energiaa poliittisena aseena. Venäjä on ollut jo vuosia EU:n tärkein kaasuntoimittaja. Aikaisemmin yli 40 prosenttia EU:n kaasuntoimituksista tuli Venäjältä. Kaasuntoimitukset ovat jatkuvasti vähentyneet helmikuusta 2022 alkaen. Putkikaasuvirrat Venäjältä olivat alle 10 prosenttia EU:n kaasuntuonnista vuoden 2023 alkupuoliskolla. Kaksitoista jäsenvaltiota aktivoi kaasun toimitusvarmuutta koskevassa asetuksessa (EU) 2017/1938 säädetyn EU:n yhteisen luokituksen mukaisen ensimmäisen tai toisen tason kriisin.

Toimitushäiriöillä on jo ollut merkittäviä vaikutuksia sähkön ja kaasun hintatasoon ja hintojen vaihteluun, inflaatioon, EU:n yleiseen taloudelliseen ja makrotaloudelliseen vakauteen sekä kaikkiin kansalaisiin. Tukkuhinta oli vuonna 2022 keskimäärin yli viisinkertainen kriisiä edeltäneeseen tasoon verrattuna ja jopa yli 300 euroa/MWh kriisin ollessa pahimmillaan kesällä 2022. Hinnat ovat edelleen huomattavasti korkeampia kuin ennen kriisiä, ja heilahtelut ovat voimakkaita. Yritysten, erityisesti energiantensiivisten teollisuudenalojen, kilpailukyky on heikennyt ja kansalaisten ostovoima heikkenee.

Tämän vuoksi neuvosto antoi 19. joulukuuta 2022 hätätoimenpiteenä neuvoston asetuksen (EU) 2022/2576 yhteisvastuun lisäämiseksi kaasuhankeintojen paremman koordinoinnin, luotettavien viitehintojen ja rajatylittävän kaasu kaupan avulla.

Asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetään väliaikaisesta oikeusperustasta seuraaville:

- kaasuhankeintojen parempi koordinointi (II luku);
- toimenpiteet liian korkeiden kaasun hintojen ja liiallisen päivän sisäisen volatiliteetin ehkäisemiseksi energiajohdannaismarkkinoilla (III luku) ja
- kaasu hätätilanteessa toteutettavat toimenpiteet (IV luku).

Asetuksella (EU) 2022/2576 pyritään lieventämään vaikutusta kaasun hintaan puuttamalla kysyntään ja tarjontaan, varmistamalla toimitusvarmuus koko Euroopan unionissa ja lisäämällä yhteisvastuuta. Se sisältää erilaisia elementtejä, joilla pyritään johdonmukaisesti välttämään erittäin korkeita hintoja ja vahvistamaan yhteisvastuuta ja toimitusvarmuutta.

Tällä ehdotuksella pyritään pidentämään asetuksen (EU) 2022/2576 säännösten soveltamisaikaa yhdellä vuodella, koska energiahuoltoon unionissa kohdistuu edelleen riskejä.

REPowerEU-suunnitelman ja sen jälkeisten aloitteiden mukaiset unionin toimet, mukaan lukien asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetty toimenpiteet, auttoivat lieventämään Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen vaikutuksia kaasuntoimituksiin ja niiden seurauksia hintatasoon, inflaatioon, rahoitus- ja makrotalouden vakauteen ja kaikkiin kansalaisiin.

Maaailman kaasumarkkinat ovat kuitenkin edelleen hyvin kireät, ja markkinatasapainon odotetaan lähitulevaisuudessa pysyvän epävakaana. Tällä tilanteella on kielteisiä vaikutuksia kaasun hintoihin, jotka ovat edelleen yli kaksi kertaa ennen kriisiä vallinneita tasoja korkeampia, vaikka ne jäävätkin kesälle 2022 osuneen huipun alapuolelle. Useat riskit voivat toteutuessaan lisätä niukkuuden pelkoa, joka voi markkinoiden kireydestä johtuvan

epävakauden vuoksi aiheuttaa suuria reaktioita, joilla on merkittäviä vaikutuksia hintoihin. Tällaisia riskejä ovat muun muassa nesteytetyn maakaasun (LNG) kysynnän elpyminen Aasiassa, mikä vähentää kaasun saatavuutta maailman kaasumarkkinoilla; kylmä talvi, joka voi johtaa siihen, että kaasun kysyntä kasvaa jopa 30 miljardilla kuutiometrillä; äärimmäiset sääolot, jotka voivat alhaisen vedenkorkeuden vuoksi vaikuttaa vesivoiman varastointiin ja ydinvoiman tuotantoon ja tästä seuraavaan kaasukäyttöisen sähköntuotannon kysynnän kasvuun; kriittisten infrastruktuurien muut häiriöt; geopoliittisen ympäristön ja uhkaympäristön paheneminen kaasua toimittavilla alueilla esimerkiksi Lähi-idän kriisin vuoksi.

Jos asiaa koskevia unionin toimenpiteitä lakattaisiin soveltamasta, tämä muuttaisi unionin tähän mennessä saavuttamaa vakaantunutta mutta haurasta tilannetta ja heikentäisi kykyä selviytyä todennäköisestä tulevasta kehityksestä, kuten Venäjän tuonnin täydellisestä pysähtymisestä.

1.1.1. Asetuksen (EU) 2022/2576 keskeiset osat

1) Kysynnän yhdistäminen ja kaasuhankintojen parempi koordinointi

Komissio suunnitteli ja pani palveluntarjoajan tuella asetuksen (EU) 2022/2576 nojalla täytäntöön ”AggregateEU”-mekanismin, joka mahdollistaa kysynnän yhdistämisen, tarjouskilpailujen järjestämisen kansainvälisten kaasuntoimittajien kanssa ja kysynnän sovittamisen yhteen toimittajien tarjousten kanssa. EU:hun ja energiayhteisön sopimuspuoliin sijoittautuneet yritykset voivat osallistua mekanismiin ostajina.

Asetuksessa säädetään pakollisesta kysynnän yhdistämisestä asettamalla jäsenvaltioille velvollisuus vaatia kotimaisia yrityksiä käyttämään palveluntarjoajaa kysynnän yhdistämiseen riittävän suurilla kaasumäärillä. Jäsenvaltioiden yritysten on sisällytettävä kysynnän yhdistämisprosessiin määrät, jotka vastaavat vähintään 15:tä prosenttia varastojen täyttötavoitteista (noin 13,5 miljardia kuutiometriä koko unionissa).

Asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetään, että mukana ei saa olla Venäjän federaatioon sijoittautuneiden venäläisten luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden taikka Venäjän federaatioon sijoittautuneiden yritysten määräysvallassa olevia yrityksiä, jottei toimituslähteiden monipuolistamista ja irtautumista Venäjän federaatiosta tulevista kaasutoimituksista koskeva tavoite vaarantuisi. Lisäksi Venäjän federaatiosta peräisin oleva maakaasu jätetään kysynnän yhdistämis- ja yhteishankintamekanismin ulkopuolelle, mukaan lukien maakaasutoimitukset, jotka saapuvat jäsenvaltioihin tai energiayhteisön sopimuspuoliin luetteloitujen maahantulopaikkojen kautta.

Asetus (EU) 2022/2576 sisältää säännöksiä, joilla pyritään varmistamaan kaasuhankintojen parempi koordinointi unionissa ja energiayhteisvastuu jäsenvaltioiden välillä. Tämän saavuttamiseksi asetuksella pyritään antamaan komissiolle yleiskuva tulevista tarjouskilpailuista tai sopimuksista, jotka liittyvät kaasun myyntiin ja ostoon. Sen vuoksi maakaasualan yritysten tai kaasua kuluttavien yritysten on ilmoitettava komissiolle kaikista tulevista tarjouksista tai sopimuksista, joiden määrä on yli 5 TWh/vuosi. Tämän jälkeen komissio voi antaa tällaisille yrityksille suosituksia tapauksissa, joissa tarjoukset tai sopimukset voivat vaikuttaa kielteisesti yhteishankintamekanismiin, markkinoiden toimintaan, toimitusvarmuuteen tai yhteisvastuuseen.

2) Putkistojen ja LNG-terminaalien tehokas käyttö

Asetuksella (EU) 2022/2576 parannetaan myös putkistojen ja LNG-terminaalien tehokasta käyttöä.

Toimituslähteiden monipuolistaminen pois venäläisestä kaasusta on muuttanut kaasuvirtoja EU:ssa. Tästä syystä reitit LNG-terminaaleista kulutuskeskuksiin ovat tulleet tärkeämmiksi kuin aiemmin hallinneet idän ja lännen väliset virrat. Tällaiset kaasuvirtojen muutokset ovat kuitenkin johtaneet erityisen suureen ylikuormitukseen yhteenliitäntäpisteissä, erityisesti Luoteis-Euroopassa.

Jotta voidaan parantaa kaasujärjestelmän kykyä reagoida ylikuormitukseen ja parantaa järjestelmän joustavuutta, asetuksen (EU) 2022/2576 14 artikla sisältää säännöksiä, joilla siirtoverkonhaltijat veloitetaan tarjoamaan vajaakäytettyä sovittua kiinteää kapasiteettia kaikille yhteenliitäntäpisteille, eikä pelkästään ylikuormitetuille yhteenliitäntäpisteille, joko i) ottamalla käyttöön uusi kuukausittainen ”käytä tai menetä” -menettely tai ii) laajentamalla nykyisiä menettelyjä, joilla on sama tavoite.

Lisäksi EU:n LNG-terminaalien vastaanottokyvyn ja varastojen käytön optimoinnista on tullut erittäin tärkeää. Tätä varten markkinaosapuolet pitivät tarpeellisena läpinäkyvyyden lisäämistä kaasuputkistosiirtoja koskevaa läpinäkyvyyden tasoa vastaavalle tasolle. Gas Infrastructure Europe (GIE) hallinnoi kahta pääfoorumia, jotka kattavat kaikki EU:n jäsenvaltiot sekä Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ukrainan: Aggregated Gas Storage Inventory (AGSI) kaasuväestöjen osalta ja Aggregated LNG Storage Inventory (ALSI) nesteytetyn maakaasun osalta. Foorumeihin lisättiin asetuksen (EU) 2022/2576 (12 ja 13 artikla) voimaantulon jälkeen uusia komponentteja, joita ovat muun muassa tiedot tarjottavista palveluista ja niiden käyttöehdoista, sovituista ja käytettävissä olevista varastoista sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten kapasiteetista ja tariffeista. Foorumit kattavat nykyisellään lähes kaikki suuren kokoluokan LNG-terminaalit EU:ssa ja 98 prosenttia EU:n varastotiloista. EU:n laajuisten foorumien lisäksi yksittäiset varastonpitäjät ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten haltijat veloitettiin lisäämään avoimuutta mahdollisuuksista varata jälkimarkkinoilla myytävää kapasiteettia. Tätä varten niiden edellytettiin perustavan erilliset varausalustat.

Lisäämällä avoimuutta saadaan parempi ja kattavampi yleiskuva nesteytetyn maakaasun markkinoista ja varastointimarkkinoista EU:ssa. Sillä myös tehostetaan näiden infrastruktuurien käyttöä ja lisätään mahdollisuuksia houkutella lisää toimittajia.

3) Toimet kaasun hintojen tasolla

Uuden täydentävän LNG-viitearvon määrittäminen

EU:n nesteytetyn maakaasun markkinat eivät vielä ole täysin vakaat. Kauppapaikkaan indeksoituun hinnoitteluun vaikuttavat edelleen putkitoimitukset ja olemassa olevat infrastruktuurin pullonkaulat, minkä vuoksi se ei aina vastaa tarkasti hintaa, jolla nesteytettyä maakaasua tosiasiallisesti tuodaan unioniin. Koska Venäjän kaasu muodostaa edelleen merkittävän – joskin pienenevän – osan EU:n tuonnista, ja sen tuonti on yhä enemmän keskittynyt joillekin alueille, kaasumarkkinat ovat edelleen alttiita manipuloinnille Venäjän kaasutoimituksilla.

Nesteytetyn maakaasun tuonti välttämätöntä, jotta voidaan korvata Venäjältä tulevan kaasun tuonnin todennäköisestä loppumisesta johtuvat toimitusvajeet, ja sille on tarpeen taata vakaa ja ennustettava hinnoittelu. Asetuksella (EU) 2022/2576 annetaan Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (ACER) tehtäväksi luoda lyhyessä ajassa EU:hun tuotavan nesteytetyn maakaasun objektiivinen hinta-arviointimenetelmä ja, aikaa myöten,

viitearvo keräämällä reaaliaikaista tietoa kaikista päivittäisistä kaupoista. ACER onkin määrittänyt LNG-viitearvon, joka tarjoaa kattavampaa tietoa ostajille ja lisää hintojen läpinäkyvyyttä.

Asetuksessa (EU) 2022/2576 annettiin ACERille tarvittavat valtuudet kerätä liiketoimista LNG-vertailuarvon määrittämiseen tarvittavat tiedot ja vahvistetaan niitä tehtäviä ja valtuuksia, jotka ACERilla jo oli energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta 25 päivänä lokakuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 sekä tietojen ilmoittamisesta energian tukkumarkkinoiden eheydestä ja tarkasteltavuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1227/2011 8 artiklan 2 ja 6 kohdan täytäntöönpanemiseksi 17 päivänä joulukuuta 2014 annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 1348/2014, jäljempänä yhdessä 'REMIT-asetus', nojalla.

4) Toimet hintavolatiliteetin vähentämiseksi

Päivänsisäisen hintavolatiliteetin hallintamekanismi:

Rahoituslainsäädännössä (MiFID II) edellytetään jo nyt, että kauppapaikat perustavat joukon mekanismeja rahoitusmarkkinoiden merkittävän volatiliteetin hillitsemiseksi, ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen (ESMA) on pyrkinyt parantamaan kaupan hintavaihtelurajojen toimintaa kaikissa omaisuusluokissa. Tällä on pysyvämpi myönteinen vaikutus kaupankäyntiin kaikilla omaisuusluokilla, myös energijohdannaisilla. Juuri päätökseen saadussa MiFIR-asetuksen uudelleentarkastelussa otettiin myös käyttöön hätätilanteen käsite ja annettiin ESMA:lle lisävaltuuksia kaupan hintavaihtelurajojen osalta. Nämä muutokset on määrä saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä vuoden 2025 jälkipuoliskolla. Asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetty päivänsisäisen volatiliteetin hallintamekanismi on otettu käyttöön, jotta kauppapaikat ottavat käyttöön mekanismeja, joilla estetään hintojen liialliset muutokset kaupankäyntipäivän aikana joko mukauttamalla olemassa olevia hintavaihtelurajoja tai luomalla lisämekanismit. Kaasu- ja sähkömarkkinoiden suurten volatiliteetti-epävakauksien vuoksi energiayritysten on vaikea jatkaa osallistumistaan kyseisille markkinoille ja huolehtia suojaustarpeistaan niin, että ne varmistavat samalla energian toimitusvarmuuden loppukuluttajille.

Sen vuoksi asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetään vaatimuksesta, jonka mukaan kauppapaikkojen on perustettava väliaikainen päivänsisäisen volatiliteetin hallintamekanismi, jonka tarkoituksena on rajoittaa energiaan liittyvien johdannaissopimusten suuria hintamuutoksia saman kaupankäyntipäivän aikana. Kauppapaikat voivat toteuttaa päivänsisäisen volatiliteetin hallintamekanismin joko sisällyttämällä sen olemassa oleviin hintavaihtelurajoihinsa, jotka ne ovat jo ottaneet käyttöön direktiivin 2014/65/EU mukaisesti, tai täydentävänä mekanismina.

5) Toimitusvarmuus

Yhteisvastuuseen perustuvan suojavelvoitteen ulottaminen kriittisiin kaasuvoimaloihin

Asetuksen (EU) 2017/1938 mukaan jäsenvaltion, jossa keskeisillä kaasuvoimaloilla voi olla sähkön toimitusvarmuuden kannalta kriittinen rooli, olisi rajoitettava näiden voimaloiden toimintaa, mikä voi haitata muiden jäsenvaltioiden sähkön toimitusvarmuutta, ennen kuin kyseinen jäsenvaltio voi pyytää asetuksen (EU) 2017/1938 mukaisia yhteisvastuutoimenpiteitä. Jotta voidaan estää tällaiset kielteiset heijastusvaikutukset sähköntuotantoon, asetuksessa (EU) 2022/2576 annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus käynnistää yhteisvastuupyynnö tietyin rajoituksin, jos on olemassa riski, että kaasuvoimaloille, joita tarvitaan sähköjärjestelmän riittävyyden varmistamiseen, ei toimiteta kriittisiä

kaasumääriä. Samasta syystä yhteisvastuuta tarjoavien jäsenvaltioiden on myös voitava varmistaa, ettei niiden keskeisten kaasuvoimaloiden toiminta vaarannu, kun ne tarjoavat yhteisvastuuta toiselle jäsenvaltiolle.

Kahdenvälisen yhteisvastuun oletussäännöt

Asetukseen (EU) 2022/2576 sisältyvillä erityistoimenpiteillä otettiin käyttöön jäsenvaltioiden välinen oletusmekanismi, jolla varmistetaan, että ne auttavat toisiaan toimituksissa ”yhteisvastuumekanismiin nojalla suojatuille asiakkaille” (kotitalouksia ja tietyin edellytyksin kaukolämpölaitoksia ja keskeisiä sosiaalipalveluja) sekä keskeisille kaasuvoimaloille sellaisessa hätätilanteessa, joka johtaa erittäin vakavaan kaasupulaan. Tämä yhteisvastuun periaate otettiin käyttöön asetukseen (EU) 2017/1938 perustuvilla toimitusvarmuutta koskevilla säännöillä, mutta sen tosiasiallinen käyttö kriisitilanteessa edellyttää yksityiskohtaisia oikeudellisia, teknisiä ja rahoituksellisia järjestelyjä, joista jäsenvaltioiden oli tarkoitus sopia kahdenvälisesti. Tähän mennessä on kuitenkin sovittu vasta kahdeksasta 40 vaaditusta järjestelystä. Sen vuoksi asetuksen (EU) 2022/2576 27 ja 28 artiklassa esitetään säännöt ja menettelyt, joita sovelletaan automaattisesti niiden jäsenvaltioiden välillä, jotka eivät ole sopineet kahdenvälisistä yhteisvastuujärjestelyistä.

Yhteisvastuuta on asetuksen (EU) 2017/1938 13 artiklan mukaan tarjottava kohtuullisen korvauksen perusteella. Teollisuustoiminnan rajoittamisen jälkeiset tuomioistuin- tai välimiesmenettelyistä mahdollisesti aiheutuvat välilliset kustannukset rajoitetaan kuitenkin edelleen 100 prosenttiin kaasun hinnasta. Syynä tähän on se, että toiminnan vähentämisestä teollisuudelle maksettavista korvauksista aiheutuvat kustannukset katetaan osittain kaasun hinnassa, ja jos osa jäisi maksettavaksi oikeudenkäynnin jälkeen, tämän osan suuruudesta ei ole lainkaan varmuutta ja se voi ylittää kaasun kustannukset. Epävarmuus välillisistä korvauskustannuksista on näin ollen osoittautunut jäsenvaltioille merkittäväksi esteeksi kahdenvälisen yhteisvastuusopimusten tekemisessä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin edelleen sopia erilaisista korvausehdoista.

Asetukseen (EU) 2017/1938 perustuvaa nykyistä yhteisvastuuelvoitetta sovelletaan sellaisten jäsenvaltioiden välillä, joiden välillä on suora tai kolmannen maan kautta kulkeva yhteys. Ehdotetulla pidennyksellä säilytetään tämän velvoitteen ulottaminen jäsenvaltioihin, joilla on sellaisia nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksia, jotka voisivat tarjota yhteisvastuuta jollekin jäsenvaltiolle hätätilanteessa, vaikka niiden välillä ei olisikaan suoraa yhteyttä, jos jäsenvaltiolla on kyseisen nesteytetyn maakaasun vastaanottamiseen tarvittava infrastruktuuri.

1.1.2. Nykytilanne: EU:n kaasun toimitusvarmuuteen kohdistuu edelleen vakavia vaikeuksia ja riskejä

REPowerEU-suunnitelman ja sen jälkeisten aloitteiden mukaiset unionin toimet, mukaan lukien asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetyt toimenpiteet, auttoivat lieventämään kriisin vaikutuksia ja valmistelivat EU:ta kaasun toimitusvarmuuden heikkenemiseen. Kertomuksessa¹ asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista komissio totesi unioniin suuntautuvien kaasutoimitusten yleisen tilanteen valossa, että asetuksen säännöksillä on ollut tärkeä rooli kaasumarkkinoiden tilanteen vakauttamisessa ja riittävien kaasutoimitusten varmistamisessa unionissa ja että asetus on tärkeä osa kaasun toimitusvarmuutta koskevaa EU:n välineistöä.

Asetuksen soveltaminen päättyy 30. joulukuuta 2023, jollei sen voimassaoloa jatketa.

Tämän ehdotuksen hyväksymispäivänä unioniin suuntautuvissa kaasutoimituksissa on kuitenkin edelleen vakavia vaikeuksia.

Koska putkikaasun tuonti Venäjältä on vähentynyt merkittävästi kuluneen vuoden aikana, unioniin suuntautuvien kaasutoimitusten saatavuus on pienentynyt huomattavasti kriisiä edeltäneeseen aikaan verrattuna. Putkikaasun nykyisellä tuontitasolla unionin odotetaan tuovan Venäjältä noin 20 miljardia kuutiometriä putkikaasua vuonna 2023, ja tämä epäluotettava tuonti saattaa vähentyä tästäkin tai katketa kokonaan. Tällaisenaan määrä olisi noin 110 miljardia kuutiometriä vähemmän kuin vuonna 2021.

Maailmanlaajuiset kaasumarkkinat ovat edelleen hyvin kireät, ja niiden odotetaan pysyvän sellaisina jonkin aikaa, koska maailmanlaajuisesti on suunniteltu otettavan käyttöön vain hyvin rajallisesti uutta LNG-nesteytyskapasiteettia ennen vuotta 2026.

Tilanne vaikuttaa kielteisesti kaasun hintoihin, jotka ovat edelleen yli kaksi kertaa korkeammat kuin ennen kriisiä, vaikka ne jäivätkin kesälle 2022 osuneen huipun alapuolelle (tuolloin hinnat olivat korkeimmillaan yli 300 euroa/MWh). Edellisen vuosikymmenen aikana hinnat olivat vaihdelleet 5 eurosta 35 euroon megawattitunnilta ja olivat keskimäärin noin 20 euroa megawattitunnilta. Alkusyksystä 2023 hinnat vaihtelivat 40 eurosta 50 euroon megawattitunnilta. Tällä hintatasolla on yhä väistämättömiä vaikutuksia EU:n kansalaisten ostovoimaan ja eurooppalaisten yritysten kilpailukykyyn.

Markkinoiden epävakaus on myös seurausta markkinoiden kireydestä ja muodostaa lisäriskin EU:n taloudelle. Kesällä ja syksyllä 2023 esiintyi useita huomattavia epävakausjaksoja, joiden aikana hinnat nousivat yli 50 prosenttia muutamassa viikossa. Tämä osoittaa, että kaasumarkkinat ovat edelleen hauraat ja saattavat reagoida voimakkaasti tarjonnan ja kysynnän odottamattomiin ja äkillisiin häiriöihin, kuten tapahtui Australian nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten lakon, Lähi-idän kriisin ja Balticconnector-kaasuputken vaurioitumisen jälkeen. Näissä olosuhteissa pelko kaasun riittämättömyydestä voi aiheuttaa suuria reaktioita, joilla on merkittäviä vaikutuksia hintoihin.

Useat riskit voivat toteutuessaan lisätä niukkuuden pelkoa, joka voi markkinoiden kireydestä johtuvan epävakauden vuoksi aiheuttaa suuria reaktioita, joilla on merkittäviä vaikutuksia hintoihin. Tällaisia riskejä ovat muun muassa seuraavat: nesteytetyn maakaasun kysynnän elpyminen Aasiassa, mikä vähentäisi entisestään kaasun saatavuutta maailmanmarkkinoilla,

¹ COM(2023) 547 final.

kylmä talvi, joka voisi lisätä kaasun kysyntää jopa 30 miljardilla kuutiometrillä, äärimmäiset sääolosuhteet, jotka voivat vaikuttaa vesivoiman varastointiin tai ydinvoiman tuotantoon ja edellyttäisivät kaasukäyttöisen sähköntuotannon lisäämistä ja/tai johtaisivat kaasun kysynnän kasvuun, sekä muut mahdolliset kaasun toimitushäiriöt, kuten kaasun tuonnin täydellinen loppuminen Venäjältä tai kriittisen kaasuinfrastruktuurin häiriöt.

Uhkaympäristö on vielä huonontunut asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista annetun kertomuksen hyväksymisen jälkeen. Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan lisäksi käynnissä on nyt intensiivisiä aseellisia konflikteja useilla EU:n keskeisillä kaasun toimittaja-alueilla (Azerbaidžan, Lähi-itä).

Viimeaikaiset tapahtumat osoittavat, miten todennäköisiä ja merkityksellisiä kriittisen kaasuinfrastruktuurin häiriöihin liittyvät riskit ovat. Syyskuussa 2022 NordStream 1 - kaasuputkea sabotoitiin siinä määrin, ettei siinä voida tällä hetkellä eikä lähitulevaisuudessa siirtää kaasua. Lokakuussa 2023 tärkeää Suomen ja Viron välistä Balticconnector-putkea vaurioitettiin. Tutkinnassa selvitetään, ovatko vauriot ulkoisia ja jonkin aluksen ankkurin aiheuttamia. Balticconnector-putken vaurioitumisen vuoksi Suomi ei pysty enää täyttämään asetuksen (EU) 2017/1938 5 artiklassa määriteltyyn infrastruktuurinormiin kuuluvaa N-1-kriteeriä. N-1-kriteerillä varmistetaan, että jäsenvaltiot toteuttavat toimenpiteet, joilla varmistetaan, että niillä on suurimman yksittäisen kaasuinfrastruktuurin häiriötilanteessa edelleen tekninen kapasiteetti tyydyttää kokonaiskysyntänsä huippukysynnän päivänä. Balticconnector-putken vaurioitumisen seurauksena Suomi nosti 27. lokakuuta 2023 asetuksen (EU) 2017/1938 11 artiklan mukaisen kriisitasonsa ennakkovaroitustasosta hälytystasoon, joka on viimeinen kriisitaso ennen hätätilatasoa. Tämä uusi infrastruktuurihäiriö osoittaa, miten todennäköisiä ja merkityksellisiä kriittisen kaasuinfrastruktuurin uusiin häiriöihin liittyvät riskit ovat.

On myös huomattava, että maakaasun kysynnän merkittävä väheneminen (18 prosenttia elokuun 2022 ja syyskuun 2023 välisenä aikana) edistää kaasutaseen vakautta EU:ssa. Kysynnän väheneminen johtuu taloudellisista tekijöistä (esim. korkeista hinnoista) sekä hallinnollisista toimenpiteistä, joita jäsenvaltiot ovat hyväksyneet koordinoituista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä annetun asetuksen (EU) 2022/1369 ja sen voimassaoloa pidentäneen asetuksen (EU) 2023/706 nojalla. Kaasun käytön elpymisen kotitalouksissa, yrityksissä ja teollisuudessa tai kysynnän vähentämiseen tähtäävien hallinnollisten toimenpiteiden lopettaminen ja tästä mahdollisesti aiheutuva kaasun kysynnän lisääntyminen muodostaa lisäriskin, joka voisi markkinoiden nykyisessä kireässä tilanteessa heikentää kaasun toimitusvarmuutta EU:ssa.

Kansainvälinen energiajärjestö (IEA) on kolmessa peräkkäisessä raportissaan joulukuussa 2022, helmikuussa 2023 ja heinäkuussa 2023 johdonmukaisesti tuonut esiin EU:n kaasun toimitusvarmuuteen kohdistuvia riskejä ja varoittanut suhtautumasta huolettomasti vallitsevaan tilanteeseen huolimatta tilanteen parantumisesta kriisin huippuajoista kesällä 2022. Helmikuussa 2023 julkaistun raportin mukaan *”kaasun saannin odotetaan pysyvän tiukkana maailmanlaajuisesti vuonna 2023, ja maailmanlaajuisen taseeseen kohdistuu poikkeuksellisen monenlaisia epävarmuustekijöitä ja ulkoisia riskitekijöitä. Tällaisia ovat esimerkiksi putkikaasutoimitusten lakkauttaminen kokonaan Venäjältä Euroopan unioniin, Kiinan nesteytetyn maakaasun tuonnin elpyminen maan pitkäaikaisten LNG-sopimusten mukaisesti ja nesteytetyn maakaasun toimitusten mahdollinen huonompi saatavuus.”* IEA varoitti, että *”parantuneet näkymät eivät saisi kääntää huomiota pois tarpeellisista*

*toimenpiteistä, joilla lievennetään Euroopan unionin altistumista ulkoisille riskeille”.*² Se laati stressiskenaarioita, joissa Venäjän kaasutoimitukset pysäytetään, nesteytetyn maakaasun saatavuus pysyy tiukkana ja sääolojen aiheuttama kysyntä kasvaa. Niiden perusteella kaasun kysyntä EU:ssa saattaa ylittää tarjonnan 40 miljardilla kuutiometrillä. Heinäkuussa 2023 antamassaan raportissa IEA korosti, että ”riskit ja epävarmuustekijät ovat edelleen olemassa pohjoisen pallonpuoliskon talven 2023/24 alkaessa” ja että ”täydet varastot eivät ole tae talvikauden epävakausta ja uusien markkinajännitteiden riskiä vastaan”.³

Lisäksi kaasun siirtoverkonhaltijoiden eurooppalainen verkosto (Kaasu-ENTSO) julkaisi vuotuisen talvitoimitusten riittävyysnäkömän, joka sisälsi myös kesää koskevan katsauksen, asetuksen (EY) N:o 715/2009 8 artiklan mukaisesti. Kaasu-ENTSO totesi, että vaikka yleinen toimitusvarmuustilanne EU:ssa on parantunut merkittävästi, lisätoimenpiteitä saatetaan tarvita, jos Venäjältä tulevat toimitukset katkeavat kokonaan. Lisäksi varastoja on hallittava huolellisesti talvella 2023–2024, koska varastojen täyttökauden alussa täyttöasteen on todennäköisesti oltava 46 prosenttia, jotta asetuksessa (EU) 2022/1032 asetettu 90 prosentin varastointitavoite saavutetaan.⁴

Yhteenvedona voidaan todeta, että kaasutoimituksiin liittyvä tilanne on jatkuvat vakavat vaikeudet ja riskit huomioon ottaen edelleen epävakaata, vaikka tilanne on parantunut verrattuna kriisin huippuun kesällä 2022. REPowerEU-suunnitelman ja sen jälkeisten aloitteiden mukaiset unionin toimet, mukaan lukien asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetyt toimenpiteet, auttoivat parantamaan tilannetta. Jos asiaa koskevia unionin toimenpiteitä lakattaisiin soveltamasta, tämä muuttaisi unionin tähän mennessä saavuttamaa vakaantunutta mutta haurasta tilannetta ja heikentäisi kykyä selviytyä todennäköisestä tulevasta kehityksestä, kuten Venäjän tuonnin täydellisestä pysähtymisestä.

Kun otetaan huomioon nämä kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa liittyvät vakavat ja jatkuvat vaikeudet ja riskit sekä jotta nykyistä haurasta tasapainoa ei muutettaisi, asetuksen (EU) 2022/2576 voimassaoloa on tarpeen jatkaa kiireellisesti. Tästä syystä tämän ehdotuksen tarkoituksena on jatkaa yhteisvastuun lisäämisestä kaasuhankintojen paremman koordinoinnin, luotettavien viitehintojen ja rajatylittävän kaasukaupan avulla annetun asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisaikaa yhdellä vuodella. Vuoden pituinen jatkoaika on tarpeen ja oikeasuhteinen, koska vakavat vaikeudet ja lisäriskit jatkuvat ja koska nykytilanteeseen liittyy epävarmuutta, jonka odotetaan jatkuvan vuoden 2024 ajan.

1.1.3. Syyt asetuksen säännösten voimassaolon jatkamiseen nykytilanteessa

Asetuksen (EU) 2022/2576 eri säännökset, joiden voimassaoloa tällä ehdotuksella pyritään jatkamaan, ovat tarpeen, jotta seuraavista syistä voidaan puuttua edellä mainittuihin kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa liittyviin vakaviin ja jatkuviin vaikeuksiin ja riskeihin.

Kaasuhankintojen koordinoinnin parantaminen (II luku – 1 ja 2 jakso)

Kysynnän yhdistäminen ja kaasuhankintojen parempi koordinointi auttavat yleisesti varmistamaan, että yrityksillä, erityisesti sisämaassa sijaitsevilla tai kansainvälisille

² <https://www.iea.org/reports/background-note-on-the-natural-gas-supply-demand-balance-of-the-european-union-in-2023>

³ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/f45a2340-8479-4585-b26e-ec5e9b14feca/GlobalGasSecurityReview2023IncludingtheGasMarketReportQ32023.pdf>

⁴ Marraskuun 2023 alussa EU:n kaasuväestöjen täyttöaste oli ennätyksellisen korkea, yli 99 prosenttia. [SO0052-23 Winter Supply Outlook 2023-24 with Summer 2024 Overview.pdf](https://www.entsog.eu/SO0052-23_Winter_Supply_Outlook_2023-24_with_Summer_2024_Overview.pdf) (entsog.eu)

markkinoille vain välillisesti pääsevissä jäsenvaltioissa, on tasavertaisemmat mahdollisuudet käyttää uusia tai täydentäviä kaasulähteitä kiireellisissä tilanteissa, joissa tarvitaan yhteisvastuuta. Tämä voi yhteisvastuun hengessä vähentää jäsenvaltioiden keskinäisen kilpailun haitallista vaikutusta, joka nostaa hintoja, ja auttaa erityisesti pienempiä yrityksiä hyötymään kokonaiskysynnästä johtuvista edullisemmista ostoehdoista.

Komissio suunnitteli ja käynnisti palveluntarjoajan avustuksella asetuksen (EU) 2022/2576 nojalla kysynnän yhdistämis- ja yhteishankintamekanismin nimeltä ”AggregateEU”. Jäsenvaltiot ja maakaasualan yritykset sekä kaasua kuluttavat yritykset ovat tosiasiallisesti osallistuneet asetuksen (EU) 2022/2576 mukaiseen kysynnän yhdistämis- ja yhteishankintamekanismiin, jäljempänä ’AggregateEU’, ja myötävaikuttaneet siihen, että lokakuuhun 2023 mennessä kaasun yhdistetty kokonaiskysyntä oli 44,04 miljardia kuutiometriä, mikä on yli kolme kertaa kysynnän yhdistämisen pakollinen määrä. Tätä vastaan käyttöön saadut määrät samalla ajanjaksolla olivat 34,77 miljardia kuutiometriä, mikä on noin 10 prosenttia EU:n kulutuksesta vuonna 2022. Tämä osoittaa, että markkinatoimijat ovat olleet huomattavan kiinnostuneita AggregateEU:sta.

Komissio toteutti myös asetuksessa säädettyjä tukitoimenpiteitä, jotka liittyvät muun muassa läpinäkyvyyteen ja tiedonvaihtoon, EU:n energianhankintafoorumien hallintointiin ja AggregateEU:n pakolliseen käyttöön. Läpinäkyvyyttä ja tiedonvaihtoa koskevien asetuksen säännösten mukaisesti komissio antoi kaksi suositusta heinäkuuhun 2023 mennessä. Niissä komissio katsoi, että kaasun ostotarjoustensa koordinoitua on jatkettava, koska se voisi parantaa yhteishankintojen toimintaa taikka estää kielteiset vaikutukset sisämarkkinoihin, toimitusvarmuuteen tai energiayhteisvastuuseen.

Komissio totesi asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista antamassaan kertomuksessa, että AggregateEU-mekanismi, joka perustuu asetuksen säännöksiin kysynnän yhdistämisestä, tarjosi eurooppalaisille ostajille (EU:hun ja energiayhteisön sopimuspuoliin sijoittautuneille yrityksille) lisämahdollisuuksia hankkia kaasua luotettavilta toimittajilta kilpailukykyisin ehdoin ja paransi markkinoiden läpinäkyvyyttä kysynnän ja tarjonnan suhteen, mikä vähensi osaltaan markkinoiden epävakautta.

Edellä esitetyn perusteella kysynnän yhdistäminen ja kaasuvarastojen parempi koordinointi ovat edelleen arvokas väline, jolla voidaan puuttua edellä mainittuihin kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa kohdistuviin vakaviin vaikeuksiin ja riskeihin. Sen vuoksi asiaa koskevien säännösten voimassaoloa olisi jatkettava yhdellä vuodella.

Toimenpiteet nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten, kaasuväylien ja putkistojen käytön tehostamiseksi (II luku – 3 jakso)

Asetuksen (EU) 2022/2576 säännöksillä, joilla lisättiin läpinäkyvyyttä LNG-terminaaleissa ja kaasuväylien saatavilla olevasta kapasiteetista ja niissä tarjotuista palveluista, helpotettiin nesteytetyn maakaasun virran lisääntymistä unioniin ja muuttuneiden kaasuvirtojen vastaanottoa. Tilanne ei ole muuttunut asetuksen antamisen jälkeen, koska EU:n on edelleen tuotava suuria määriä nesteytettyä maakaasua kompensoidakseen Venäjän putkistotoimituksia, ja tilanne jatkuu samanlaisena lähitulevaisuudessakin. Tämän vuoksi läpinäkyvyyttä LNG-terminaaleista ja varastointipaikoista on edelleen lisättävä.

Asetuksessa (EU) 2022/2576 edellytetään, että kaikissa Euroopan yhteenliittämispisteissä on käytössä ”käytä tai menetä” -mekanismi. Aiemmin tämä vaatimus koski vain tiettyjä

yhteenliitännätpisteitä. Tällaisten mekanismien avulla järjestelmä voi reagoida nopeasti ja joustavasti kaasuvirtojen muuttumisesta johtuvaan mahdolliseen ylikuormitukseen.

Toimenpiteet nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten, kaasuväyrystöjen ja putkistöjen käytön tehostamiseksi ovat edelleen arvokkaita, jotta voidaan puuttua edellä mainittuihin kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa kohdistuviin vakaviin vaikeuksiin ja riskeihin, minkä vuoksi asiaa koskevien säännösten voimassaoloa olisi jatkettava yhdellä vuodella.

Toimenpiteet liian korkeiden kaasun hintojen ja liiallisen päivänvälisen volatiliiteetin ehkäisemiseksi energiajohdannaismarkkinoilla (III luku)

Koska nesteytetyn maakaasun hintojen oikeellisuutta markkinoilla on vaikea arvioida, asetuksessa (EU) 2022/2576 annetaan Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastolle (ACER) tehtäväksi kerätä kaikki tiedot unioniin suuntautuviin nesteytetyn maakaasun toimituksiin liittyvistä liiketoimista, jotta se voi laatia päivittäisen nesteytetyn maakaasun hinta-arvion ja nesteytetyn maakaasun päivittäisen vertailuarvon, joka määritetään LNG:n päivittäisen hinta-arvion ja ensimmäisenä erääntyvän (front-month) TTF Gas Futures -sopimuksen selvityshinnan erotuksena.

Kaupankäynnin osalta asetus (EU) 2022/2576 sisältää toimenpiteen, jonka avulla hallitaan kaasu- ja sähköjohdannaismarkkinoiden liiallista volatiliiteettiä säilyttäen kuitenkin hinnanmuodostusprosessit. Päivänvälisen hintapiikin ylärajalla pyritään välttämään hintojen liiallista vaihtelua ja estämään äärimmäiset hintapiikit energiajohdannaismarkkinoilla kaupankäyntipäivän aikana.

Kuten asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista laaditussa kertomuksessa todetaan, koska kaasumarkkinoilla esiintyy edelleen merkittävää volatiliiteettiä, asetuksen (EU) 2022/2576 III luvun säännöksillä voi olla merkitystä kohtuuttomien hintapiikkien estämisessä ja markkinoiden vakauttamisessa. Kesällä ja syksyllä 2023 havaittu voimakas volatiliiteetti vahvistaa päätelmää, jonka mukaan kaasumarkkinat ovat edelleen hauraat ja alttiita äärimmäisille hintapiikeille. Päivänvälisen volatiliiteetin hallintamekanismi voi edelleen olla arvokas väline, jolla voidaan lieventää edellä mainittuja kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa kohdistuvia vakavia vaikeuksia ja riskejä, minkä vuoksi asiaa koskevien säännösten voimassaoloa olisi jatkettava yhdellä vuodella.

Kaasuhätätilanteessa toteutettavat toimenpiteet (IV luku)

Asetuksella (EU) 2022/2576 täydennettiin väliaikaisesti kaasun toimitusvarmuutta koskevaa asetusta erityisesti siten, että yhteisvastuumekanismia alettiin kahdenvälisten sopimusten puuttuessa soveltaa oletusarvoisesti, sekä laajentamalla yhteisvastuumekanismi koskemaan nesteytettyä maakaasua ja sähkön kannalta kriittisiä kaasumääriä. Lisäksi asetukseen lisättiin säännös, jolla helpotetaan suojattujen asiakkaiden kysynnän vähentämistä, sekä säännös rajatylittävien virtojen suojaamisesta.

Komissio toteutti joulukuussa 2022 EU:n jäsenvaltioiden ja Kaasu-ENTSO:n kanssa yhteisen ”yhteisvastuuharjoituksen”, jossa testattiin hätätilasääntöjä ja -menettelyjä sekä yhteisvastuumekanismia. Lisäksi komissio jakoi kaasualan koordinoitiryhmälle kyselylomakkeen kerätäkseen palautetta esimerkiksi asetuksen (EU) 2022/1576 säännöksistä. ”Harjoituksen” tuloksia ja kyselylomaketta käsitellään tarkemmin kertomuksessa asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista.

Asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista annetun kertomuksen havaintojen ja uuden uhkaympäristön perusteella komissio katsoo, että IV luvussa esitetyt toimenpiteet ovat edelleen olennaisen tärkeitä mahdollisten kaasukriisien lieventämiseksi ja tällaisten kriisien kollektiivisten kustannusten vähentämiseksi sekä meneillään olevien tai tulevien kysynnän vähentämissyrkimysten helpottamiseksi. Haavoittuvuutta aiheuttaa edelleen erityisesti kahdenvälisen sopimusten puuttuminen, mikä tarkoittaa, että oletussääntöjen voimassaoloa on tarpeen jatkaa. Myös sähköntuotannon kannalta kriittiset kaasumäärät ovat edelleen ratkaisevan tärkeitä sen estämiseksi, ettei mahdollinen kaasukriisi leviä sähköjärjestelmään. Liitteessä I esitetyt kriittisten kaasumäärien arvot pätevät edelleen asetuksen vuoden 2024 loppuun ulottuvan soveltamisen jatkon aikana.

EU:n tarjontaympäristö on lisäksi muuttunut merkittävästi, ja LNG on tärkein toimituslähde vuonna 2023. Muuttuneen tilanteen huomioon ottamiseksi yhteisvastuu olisikin laajennettava kattamaan myös jäsenvaltiot, joilla on nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksia. Lopuksi katsottiin, että suojattujen asiakkaiden ei-välttämättömän kulutuksen käsite ja rajatylittäviä virtoja koskevat ylimääräiset suojatoimet hätätilanteessa ovat hyödyllisiä konsepteja kriisien ehkäisemisessä ja lieventämisessä ja siten hyödyllisiä säännöksiä, joiden voimassaoloa on syytä jatkaa.

1.2 Yhdenmukaisuus muiden alaa koskevien politiikkojen säännösten kanssa

Ehdotetussa säädöksessä esitetään väliaikaisia, oikeasuhteisia ja poikkeuksellisia toimenpiteitä. Se täydentää voimassa olevia EU:n aloitteita ja säädöksiä, joilla varmistetaan, että kuluttajat voivat hyötyä varmoista kaasutoimituksista ja asiakkaita suojellaan suurilta toimitushäiriöiltä. Se edistää myös maakaasutoimitusten monipuolistamista koskevaa tavoitetta.

Asetuksen (EU) 2022/2576 säännökset ovat johdonmukaisia olemassa olevien aloitteiden kanssa, joita ovat esimerkiksi REPowerEU-tiedonanto, ehdotus vety- ja kaasumarkkinoiden hiilestä irtautumista koskevaksi paketiksi sekä kysynnän vähentämistä koskeva asetus ja siihen liittyvä tiedonanto ”Kaasua säästöön talven varalle”. Säännökset täydentävät sisämarkkinoita ja toimitusvarmuutta koskevaa EU:n lainsäädäntöä.

Asetuksella (EU) 2022/2576 vahvistetaan ja täydennetään kaasun toimitusvarmuutta koskevaa asetusta (EU) 2017/1938. Viimeksi mainittuun sisältyy jo yhteisvastuuveto sekä yhteisvastuumekanismien nojalla suojattujen asiakkaiden käsite, joka kattaa kotitaloudet ja – tietyissä olosuhteissa – keskeiset sosiaalipalvelut ja kaukolämmön. Asetuksella (EU) 2022/2576 yhteisvastuuvetoa laajennetaan, jotta voidaan turvata kaasuvoimaloiden kriittisten määrien toimitukset, ja velvoite otetaan käyttöön oletusarvoisella mekanismilla, jos kahdenvälisesti sovittuja yhteisvastuujärjestelyjä ei ole. Näitä järjestelyjä sovelletaan nyt myös jäsenvaltioihin, joissa on nesteytetyn maakaasun käsittelylaitoksia.

Ehdotuksessa otetaan myös täysin huomioon koordinoituista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä annetun asetuksen (EU) 2022/1369 tavoite vähentää ennakoivasti kaasun kysyntää Venäjän Ukrainaa vastaan käymästä hyökkäyssodasta johtuvien mahdollisten toimitushäiriöiden lieventämiseksi. Kysynnän vähentäminen on edelleen keskeinen osa toimitusvarmuuteen reagoimisesta EU:ssa, ja ehdotuksella vahvistetaan tätä pilaria antamalla jäsenvaltioille mahdollisuus säästää suojattujen asiakkaiden ei-välttämättömästä kulutuksesta niin, että heikossa asemassa olevia kuluttajia kuitenkin suojataan.

Maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä ja asetuksen (EY) N:o 1775/2005 kumoamisesta 13 päivänä heinäkuuta 2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 715/2009 liitteessä 1 olevassa 2.2.5 kohdassa on säännöksiä pitkän aikavälin ”käytä tai menetä” -mekanismista. Säännökset on annettu, jotta markkinatoimijat eivät estäisi siirtokapasiteetin käyttöä, kun ne eivät itse voi tai aio käyttää sitä. Kriisitilanteen vuoksi asetuksella (EU) 2022/2576 vähennetään hallinnollista taakkaa ja varmistetaan näiden säännösten soveltaminen. Sillä lyhennetään erityisesti kapasiteetin käyttämättömyydestä kuluva aika kuudesta kuukaudesta yhteen kuukauteen.

Venäjän Ukrainaan kohdistaman täysimittaisen hyökkäyksen seurauksena EU laati REPowerEU-suunnitelman, jonka tavoitteena on lopettaa EU:n riippuvuus Venäjän fossiilisista polttoaineista mahdollisimman pian ja viimeistään vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi REPowerEU-suunnitelmassa luonnostellaan EU:n energiafoorumi ja ilmoitettiin mekaniismeista kysynnän yhdistämistä ja yhteishankintoja varten. Asetuksella (EU) 2022/2576, jonka säännösten voimassaoloa tällä ehdotuksella pyritään pidentämään, perustettiin tällainen mekanismi. Nyt ehdotettu aloite on täysin yhdenmukainen REPowerEU-suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden kanssa.

Ehdotus asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisajan pidentämisestä täydentää sen vuoksi energia-alan nykyisiä säännöksiä ja viimeaikaisia aloitteita, ja sillä turvataan kaasun toimitusvarmuus, autetaan vakauttamaan markkinoita ja pitämään hinnat kurissa sekä edistetään kaasutoimitusten monipuolistamista.

Lisäksi tällä ehdotuksella täydennetään Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) toimia, sillä se antoi 12. lokakuuta 2023 direktiivissä (EU) 2014/65 edellytetyn, hintavaihtelurajojen kalibrointia koskevan valvontaohjeiston, jonka tavoitteena on vahvistaa tällaisten hintavaihtelurajamekaniismien toimintaa kaikissa omaisuusluokissa.

1.3 Yhdenmukaisuus unionin muiden politiikkojen kanssa

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma

Asetuksen (EU) 2022/2576, jonka säännösten voimassaoloa tällä ehdotuksella pyritään jatkamaan, tarkoituksena on vahvistaa toimitusvarmuutta perustavanlaatuisesti sekä puuttua korkeisiin ja vaihteleviin energian hintoihin. Asetus on myös linjassa vihreän kehityksen ohjelman pitkän aikavälin tavoitteen kanssa. Kysynnän yhdistämistä ja yhteishankintoja koskevat säännökset, joissa vahvistetaan tapoja ostaa kaasua koordinoitummin, ovat myös linjassa vihreän kehityksen ohjelmassa ja RepowerEU-aloitteessa esitetyn hiilestä irtautumisprosessin kanssa.

Sisämarkkinapolitiikka

Ehdotus on energian sisämarkkinoita koskevien sääntöjen mukainen. Toimivat rajatylittävät energiemarkkinat ovat avainasemassa toimitusvarmuuden varmistamisessa silloin kun toimituksista on pulaa.

Kilpailupolitiikka

Kysynnän yhdistämistä ja yhteishankintoja koskevia sääntöjä voidaan soveltaa niin, että ne sopivat yhteen EU:n kilpailusääntöjen kanssa. Näissä säännöissä sallitaan kilpailevien yritysten väliset yhteishankinnat tietyin edellytyksin ja niitä sovelletaan vallitsevissa markkinaolosuhteissa.

2. OIKEUSPERUSTA, TOISSIJAISUUSPERIAATE JA SUHTEELLISUUSPERIAATE

2.1 Oikeusperusta

Tämän säädöksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 122 artiklan 1 kohta.

Nykyinen ja jatkuva kaasutoimitusten puute merkitsee SEUT-sopimuksen 122 artiklassa tarkoitettua vakavaa vaikeutta energiatuotteen saatavuudessa. Kuten edellä on selitetty, kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa kohdistuu edelleen vakavia vaikeuksia ja riskejä. Koska putkikaasun tuonti Venäjältä on vähentynyt merkittävästi kuluneen vuoden aikana, unioniin suuntautuvien kaasutoimitusten saatavuus on pienentynyt huomattavasti kriisiä edeltäneeseen aikaan verrattuna. Maailmanlaajuiset kaasumarkkinat ovat edelleen hyvin kireät, ja niiden odotetaan pysyvän sellaisina jonkin aikaa, koska maailmanlaajuisesti on suunniteltu otettavan käyttöön vain hyvin rajallisesti uutta LNG-nesteytyskapasiteettia ennen vuotta 2026. Kesällä ja syksyllä 2023 esiintyi useita merkittäviä heilahtelujaksoja, jotka osoittavat, että kaasumarkkinat ovat edelleen hauraat ja niillä saattaa esiintyä suuria rektioita tarjonnan ja kysynnän odottamattomiin ja äkillisiin häiriöihin, kuten tapahtui Australian nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten lakon, Lähi-idän kriisin ja Balticconnector-kaasuputken vaurioitumisen jälkeen.

Useat riskit voivat toteutuessaan lisätä niukkuuden pelkoa, joka voi markkinoiden kireydestä johtuvan epävakauden vuoksi aiheuttaa suuria reaktioita, joilla on merkittäviä vaikutuksia hintoihin. Tällaisia riskejä ovat muun muassa nesteytetyn maakaasun kysynnän elpyminen Aasiassa, mikä vähentäisi kaasun saatavuutta maailmanmarkkinoilla, äärimmäiset sääolosuhteet, jotka voivat vaikuttaa vesivoiman varastointiin tai ydinvoiman tuotantoon ja edellyttäisivät kaasukäyttöisen sähköntuotannon lisäämistä, sekä muut mahdolliset kaasun toimitushäiriöt, esimerkiksi kaasun tuonnin täydellinen loppuminen Venäjältä tai kriittisen kaasuinfrastruktuurin häiriöt.

Sen vuoksi on kiireellisesti jatkettava toimenpiteitä koordinoitujen ja välittömien toimien toteuttamiseksi, jotta voidaan valmistautua paremmin mahdollisiin uusiin kaasuhäiriöihin ja markkinoiden heilahtelukausiin ensi vuonna. Toimenpiteet, joita on tarkoitus jatkaa tämän välineen puitteissa rajoitetun ajan, antavat kaikille jäsenvaltioille ja markkinatoimijoille mahdollisuuden valmistautua yhteensovitusti mahdollisiin uusiin tarjonnan puutteisiin ja markkinoiden heilahteluihin ja selviytyä niistä. Asetuksen (EU) 2022/2576 mukaiset toimenpiteet, joiden voimassaoloa on tarkoitus jatkaa, toteutetaan jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä. Esimerkiksi kysynnän yhdistäminen ja yhteishankinnat voivat vahvistaa unionin yhteisvastuuta tukemalla erityisesti yrityksiä, jotka ovat aiemmin ostaneet kaasua ainoastaan tai pääasiassa venäläisiltä toimittajilta, ja auttamalla niitä hankkimaan toimitukset vaihtoehtoisilta maakaasun toimittajilta kilpailukykyisin ehdoin. Lisäksi asetuksen (EU) 2022/2576 nojalla julkaistut hinta-arviot ja vertailuarvot ovat ratkaisevan tärkeitä pyrittäessä lisäämään jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta rajallisten LNG-toimitusten hankinnassa. Asetuksessa (EU) 2022/2576 otetaan myös käyttöön väliaikaisia toimenpiteitä kaasuhäätälanteita varten. Niiden tarkoituksena on jakaa kaasua oikeudenmukaisesti rajojen yli, turvata kaasutoimitukset kriittisimmille asiakkaille ja varmistaa rajatylittävien yhteisvastuutoimenpiteiden toteuttaminen. Näin varmistetaan, ettei paikallinen kaasukriisi leviä useisiin jäsenvaltioihin.

Näistä syistä on aiheellista perustaa ehdotettu säädös SEUT-sopimuksen 122 artiklan 1 kohtaan.

2.2 Toissijaisuusperiaate (jaetun toimivallan osalta)

Asetuksen (EU) 2022/2576 säännökset ja niiden voimassaolon ehdotettu jatkaminen ovat täysin toissijaisuusperiaatteen mukaisia. Koska kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa kohdistuvat vakavat vaikeudet ja riskit ovat laajuudeltaan ja vaikutukseltaan merkittäviä, tarvitaan EU:n tason toimia. Mahdollisten merkittävien häiriöiden riskin minimoimiseksi tarvitaan EU:n laajuista lähestymistapaa kysynnän yhdistämisen, toimitusten paremman koordinoinnin ja LNG-terminaalien, kaasuväylien ja putkistojen tehokkaamman käytön avulla yhteisvastuun hengessä. Tätä voidaan säännellä tehokkaasti kansallisen tason sijaan EU:n tasolla.

Toimenpiteet, joilla estetään liian korkeat kaasun hinnat ja liiallinen päivänväläinen volatiliteetti energiajohdannaismarkkinoilla, edellyttävät myös EU:n tason toimia, koska kaasumarkkinat ja niihin liittyvät rahoitusmarkkinat ovat yhentyneet.

Toimitusvarmuuteen liittyvien toimenpiteiden osalta tarvitaan myös koordinoitua lähestymistapaa EU:n tasolla. Tällainen koordinaatio on ratkaisevan tärkeää sen varmistamiseksi, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus vastata tehokkaasti ja oikea-aikaisesti yhteisvastuupyyntöihin. Jäsenvaltioilla on edelleen mahdollisuus tehdä kahdenvälisiä yhteisvastuujärjestelyjä, mutta oletussääntöjä noudatetaan, kunnes tällaiset järjestelyt on tehty. Näin kaikki EU:n jäsenvaltiot voivat hyötyä yhteisvastuusta. Tällä varmistetaan viime kädessä, ettei jäsenvaltioiden välisten hallinnollisten ja taloudellisten järjestelyjen puute haittaa kahdenvälisen yhteisvastuun tarjoamista, ja samalla annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus täydentää oletussääntöjä neuvotelluilla ehdoilla.

Kun otetaan huomioon kaasuntoimituskriisin ennennäkemätön luonne ja sen rajatylittävät vaikutukset sekä EU:n energian sisämarkkinoiden yhdistymisaste, unionin tason toimet ovat perusteltuja, koska jäsenvaltiot eivät yksin voi tehokkaasti torjua hintojen noususta tai merkittävistä toimitushäiriöistä aiheutuvaa vakavien taloudellisten vaikeuksien riskiä. Ainoastaan jäsenvaltioiden keskinäiseen yhteisvastuuseen perustuvilla jatkuvilla EU:n toimilla voidaan varmistaa, etteivät toimitushäiriöt ja markkinaheilahtelut aiheuta pysyvää haittaa kansalaisille ja taloudelle.

Koska toimenpide voidaan laajuutensa ja vaikutustensa vuoksi toteuttaa paremmin unionin tasolla, unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti.

2.3 Suhteellisuusperiaate

Asetuksen säännökset ja niiden voimassaolon ehdotettu jatkaminen ovat suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Toimenpide on oikeassa suhteessa määriteltyjen ongelmien laajuuteen ja luonteeseen sekä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

Kun otetaan huomioon ennennäkemätön geopoliittinen tilanne sekä väestöön ja EU:n talouteen kohdistuva merkittävä uhka, koordinoitujen toimien tarve on selvä. Ehdotuksessa esitetyissä toimenpiteissä ei mennä pidemmälle kuin niiden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, ja ne ovat oikeassa suhteessa näihin tavoitteisiin nähden.

Tarkemmin sanottuna kysynnän yhdistämistä ja yhteishankintoja koskevat säännökset, joiden voimassaoloa tällä ehdotuksella pyritään jatkamaan, pannaan yleisesti täytäntöön vapaaehtoisuuden pohjalta, lukuun ottamatta rajoitettua poikkeusta, joka koskee pakollista osallistumista tietyn kaasumäärän kysynnän yhdistämiseen. Yksityisillä yrityksillä on edelleen täysi vapaus tehdä kaasuntoimitussopimuksia tai olla tekemättä niitä.

Laajentamalla yhteisvastuu kattamaan keskeiset kaasuvoimalat markkinatoimijoille asetetaan rajoituksia, jotka ovat tarpeen kaasun toimitusvarmuuden takaamiseksi tilanteessa, jossa kaasun tarjonta on vähentynyt ja kysyntä kasvanut talvikaudella. Toimenpiteet perustuvat asetuksissa (EU) 2022/1369 ja (EU) 2017/1938 vahvistettuihin voimassa oleviin toimenpiteisiin, ja pyrkimyksenä on lisätä kyseisten toimenpiteiden vaikuttavuutta nykyisissä olosuhteissa.

Markkinatoimijoiden velvollisuus toimittaa ACERille tiedot LNG-liiketoimista on linjassa REMIT-asetuksen mukaisten markkinatoimijoiden nykyisten velvoitteiden kanssa, ja ACER pitää arkaluonteiset liiketoimintatiedot luottamuksellisina.

Päivänsisäisen hintavolatiliteetin rajoittamista koskevassa toimenpiteessä vahvistetaan kauppapaikoille ja kauppiaille asetetut vaatimukset, jotta energiayhtiöt voivat edelleen osallistua kaasun- ja sähkömarkkinoille ja täyttää suojautumistarpeensa ja varmistaa siten energian toimitusvarmuuden loppukuluttajille. Asetuksen säännökset jättävät kuitenkin kauppapaikoille harkintavaltaa vahvistaa sovellettava laskentamenetelmä, jolla määritetään niiden hintarajat suhteessa viitehintaan.

Voimassaolon jatkaminen yhdellä vuodella on oikeasuhteista, koska energian saantiin liittyy edelleen vakavia vaikeuksia ja niistä aiheutuu hintoihin ja toimitusvarmuuteen kohdistuvia riskejä, joiden odotetaan jatkuvan ainakin koko vuoden 2024 ajan, sillä markkinaolosuhteissa odotetaan tapahtuvan rakenteellisempia muutoksia vasta vuoden 2025 aikana.

2.4 Toimintatavan valinta

Kun otetaan huomioon energiakriisin mittakaava ja sen sosiaalisten, taloudellisten ja rahoituksellisten vaikutusten laajuus, säännökset, joiden voimassaoloa tällä ehdotuksella pyritään jatkamaan, sisältyvät asetukseen, joka on soveltamisalaltaan yleinen ja jota sovelletaan suoraan ja välittömästi. Myös näiden säännösten soveltamisaikaa olisi sen vuoksi pidennettävä asetuksella.

3. JÄLKIARVIOINTIEN, SIDOSRYHMIEN KUULEMISTEN JA VAIKUTUSTENARVIOINTIEN TULOKSET

3.1 Sidosryhmien kuuleminen

Asetuksen (EU) 2022/2576 voimassaolon jatkamista koskeva ehdotus on pitänyt valmistella kiireellisesti, jotta neuvosto voi hyväksyä sen nopeasti. Tämän vuoksi sidosryhmien kuulemista ei voitu toteuttaa. Asetuksen täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä, kuten tarpeesta jatkaa sen säännösten soveltamista, on kuitenkin keskusteltu asiaankuuluvilla foorumeilla, kuten tilapäisessä ohjausryhmässä ja toimialan neuvoo-antavassa ryhmässä.

3.2 Vaikutustenarviointi

Tämä ehdotus kaasualan yhteisvastuuta koskevan asetuksen voimassaolon jatkamisesta on SEUT-sopimuksen 122 artiklan 1 kohtaan perustuva kiireellinen toimenpide, jolla puututaan kaasun toimitusvarmuuteen EU:ssa kohdistuviin jatkuviin vakaviin vaikeuksiin ja riskeihin. Tästä syystä vaikutustenarviointia ei voitu tehdä. Ehdotus perustuu kuitenkin asetuksen (EU) 2022/2576 uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista laaditun kertomuksen päätelmiin.

3.3 Perusoikeudet

Perusoikeuksiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia ei ole todettu. Tämän säädöksen mukaiset toimenpiteet eivät vaikuta sellaisten asiakkaiden oikeuksiin, jotka on luokiteltu asetuksen (EU) 2017/1938 nojalla suojatuiksi, mukaan lukien kaikki kotitalousasiakkaat. Säädöksen avulla voidaan vähentää riskejä, jotka liittyvät kaasupulaan, jolla muutoin olisi merkittäviä vaikutuksia talouteen ja yhteiskuntaan.

4. TALOUSARVIOVAIKUTUKSET

Talousarviovaikutukset rajoittuvat tarpeeseen rahoittaa komission ja kysynnän yhdistämisfoorumeita, Aggregate EU:ta, ylläpitävän palveluntarjoajan välisen palvelusopimuksen jatkaminen.

Tämän ehdotuksen vaikutus EU:n talousarvioon koskee myös Euroopan komission energian pääosaston sekä ACERin henkilöresursseja ja muita hallintomenoja. Ehdotuksen tarkoituksena on jatkaa niiden säännösten voimassaoloa, joissa esitetään tehostettu kaasun toimitusvarmuuden arkkitehtuuri, johon liittyy uusia velvoitteita jäsenvaltioille ja vastaavasti energiapääosaston alkuperäiseen asetukseen verrattuna vahvempi rooli monilla eri aloilla, joihin kuuluvat erityisesti seuraavat:

asetuksen yleinen hallinnointi ja täytäntöönpano (3 kokoaikavastaava);

kaasunhankintakonsortion kilpailulainsäädännön mukaisen toteutuksen suunnittelutyö, joka edellyttää yhteydenpitoa toimialan kanssa (2 kokoaikavastaavaa);

jäsenvaltioiden tekemien, kriittisten kaasumäärien lisäämistä koskevien päästöoikeuspyyntöjen arviointi; yhteisvastuupyyntöjen jatkotoimet; yhteisvastuusopimusten täytäntöönpanon helpottaminen (1 kokoaikavastaava);

hallinnollinen apu (2 kokoaikavastaavaa).

Lisäksi ehdotuksessa esitetään ACERille uusia tehtäviä, jotka koskevat tietojen keräämistä LNG-kaupoista LNG-viitearvon määrittämiseksi (5 kokoaikavastaavaa).

Ehdotus ei edellytä muita talousarviovaroja kuin ne, jotka on jo osoitettu asetuksen (EU) 2022/2576 hyväksymisen yhteydessä ja jotka esitetään asetukseen (EU) 2022/2576 liitettyssä rahoitus selvityksessä.

5. LISÄTIEDOT

5.1 Ehdotukseen sisältyvien säännösten yksityiskohtaiset selitykset

Ehdotetut muutokset ovat kohdennettuja ja soveltamisalaltaan rajoitettuja. Niiden tarkoituksena on jatkaa asetuksen (EU) 2022/2576 säännösten soveltamisaikaa yhdellä vuodella.

Asetusehdotuksen 31 artiklassa ehdotetaan, että asetuksen soveltamisaikaa muutetaan 30 päivästä joulukuuta 2023 (vuoden kuluttua asetuksen 2022/2576 voimaantulosta) 31 päivään joulukuuta 2024.

Ehdotus

NEUVOSTON ASETUS**asetuksen (EU) 2022/2576 muuttamisesta sen soveltamisajan jatkamiseksi**

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 122 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvoston asetus (EU) 2022/2576⁵ annettiin Venäjän helmikuussa 2022 Ukrainaa vastaan ilman edeltävää provokaatiota ja perusteettomasti toteuttaman täysimittaisen hyökkäyksen aiheuttaman kaasuntoimituskriisin vuoksi ja koska unionin on tarpeen reagoida väliaikaisin toimenpitein jäsenvaltioiden välisen yhteisvastuun hengessä. Sillä pyritään lieventämään vaikutusta kaasun hintaan puuttamalla kysyntään ja tarjontaan, varmistamalla toimitusvarmuus koko unionissa ja lisäämällä yhteisvastuuta.
- (2) Asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetään väliaikaisesta oikeudellisesta kehyksestä, joka koskee kaasuhankintojen parempaa koordinoitua, toimenpiteitä kaasun kohtuuttomien hintojen ja liiallisen päivänsisäisen volatiliteetin ehkäisemiseksi energiajohdannaismarkkinoilla sekä toimenpiteitä kaasuhätätilanteessa.
- (3) Asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisaika rajattiin alun perin 30 päivään joulukuuta 2023.
- (4) Komissio suoritti asetuksen (EU) 2022/2576 30 artiklan mukaisesti mainitun asetuksen uudelleentarkastelun, jonka tuloksista esitetään yhteenvedo asetuksen uudelleentarkastelun tärkeimmistä havainnoista 28 päivänä syyskuuta 2023 annetussa kertomuksessa⁶, jäljempänä 'kertomus'. Kertomuksessa todettiin, että asetuksella (EU) 2022/2576 on ollut tärkeä rooli kaasumarkkinoiden tilanteen vakauttamisessa ja riittävien kaasutoimitusten varmistamisessa unionissa ja että se on tärkeä osa kaasun toimitusvarmuutta koskevaa unionin välineistöä.
- (5) Asetuksella (EU) 2022/2576 perustetaan kysynnän yhdistämisfoorumi ja siinä edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat maakaasualan yritykset ja kaasua kuluttavat yritykset osallistuvat palveluntarjoajan järjestämään kysynnän yhdistämisprosessiin yhtenä mahdollisena keinona saavuttaa Euroopan parlamentin ja

⁵ Neuvoston asetus (EU) 2022/2576, annettu 19 päivänä joulukuuta 2022, yhteisvastuun lisäämisestä kaasuhankintojen paremman koordinoinnin, luotettavien viitehintojen ja rajatylittävän kaasukaupan avulla (EUVL L 335, 29.12.2022, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2576/oj>).

⁶ COM(2023) 547 final.

neuvoston asetuksessa (EU) 2017/1938⁷, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2022/1032, tarkoitetut täyttötavoitteet. Jäsenvaltiot ja maakaasualan yritykset sekä kaasua kuluttavat yritykset ovat tosiasiallisesti osallistuneet asetuksen (EU) 2022/2576 mukaiseen kysynnän yhdistämis- ja yhteishankintamekanismiin, jäljempänä 'AggregateEU', ja myötävaikuttaneet siihen, että lokakuuhun 2023 mennessä kaasun yhdistetty kokonaiskysyntä oli 44,04 miljardia kuutiometriä, mikä on yli kolme kertaa kysynnän yhdistämisen pakollinen määrä. Tämä osoittaa, että markkinatoimijat ovat olleet huomattavan kiinnostuneita AggregateEU:sta.

- (6) Kertomuksessa todettiin, että AggregateEU-mekanismi tarjosi eurooppalaisille ostajille lisämahdollisuuksia hankkia kaasua luotettavilta toimittajilta kilpailukykyisin ehdoin ja paransi markkinoiden läpinäkyvyyttä kysynnän ja tarjonnan suhteen, mikä osaltaan vähensi markkinoiden volatiliteettia.
- (7) Markkinoiden valvontaa koskevien sääntöjen osalta asetuksessa (EU) 2022/2576 edellytetään, että kukin kauppapaikka, jossa käydään kauppaa energiaan liittyvillä hyödykejohtannaisilla, perustaa kullekin siinä kaupankäynnin kohteena olevalle energiaan liittyvälle hyödykejohtannaiselle päivänsisäisen volatiliteetin hallintamekanismin, joka perustuu sellaisiin hintojen ylä- ja alarajoihin, jäljempänä 'hintarajat', jotka määrittävät ne hinnat, joiden ylä- ja alapuolella toimeksiantoja ei saa toteuttaa, jäljempänä 'päivänsisäisen volatiliteetin hallintamekanismi'. Kertomuksessa todettiin, että kaasumarkkinoilla esiintyy edelleen merkittävää volatiliteettia ja että päivänsisäisen volatiliteetin hallintamekanismilla voi olla merkitystä kohtuuttomien hintapiikkien estämisessä ja markkinoiden vakauttamisessa.
- (8) Asetuksen (EU) 2022/2576 mukaan Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (ACER) on julkaistava nesteytetyn maakaasun (LNG) päivittäiset hinta-arviot ja päivittäinen LNG-vertailuarvo niiden liiketoimia koskevien LNG-markkinatietojen perusteella, jotka ACERin olisi järjestelmällisesti kerättävä ja käsiteltävä. Nesteytetyn maakaasun hinta-arviot ja LNG-vertailuarvo ovat lisänneet markkinoiden läpinäkyvyyttä, mikä on parantanut markkinatoimijoiden kykyä turvata nesteytetyn maakaasun toimitukset kilpailukykyisin hinnoin. Kertomuksessa todettiin, että nesteytetyn maakaasun hinta-arvio ja LNG-vertailuarvo ovat osoittautuneet hyödyllisiksi markkinoiden vakauttamisessa.
- (9) Asetuksessa (EU) 2022/2576 säädetään useista kaasuhätätilanteessa sovellettavista toimitusvarmuutta ja yhteisvastuuta koskevista säännöksistä, jotta energia-alan yhteisvastuutoimenpiteiden organisoimista voidaan koordinoida paremmin hätätilanteissa. Sen IV luvulla täydennettiin väliaikaisesti asetusta (EU) 2017/1938 erityisesti siten, että yhteisvastuumekanismia alettiin soveltaa oletusarvoisesti kahdenvälisen sopimusten puuttuessa, sekä laajentamalla yhteisvastuumekanismi koskemaan nesteytettyä maakaasua ja sähkön toimitusvarmuuden kannalta kriittisiä kaasumääriä. Lisäksi asetukseen lisättiin säännös, jolla helpotetaan suojattujen asiakkaiden kysynnän vähentämistä, sekä toimenpide rajatylittävien virtojen suojaamiseksi. Kertomuksessa todettiin, että väliaikaiset toimitusvarmuutta ja yhteisvastuuta koskevat säännökset ovat osoittautuneet hyödyllisiksi kaasukriisin

⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/1938, annettu 25 päivänä lokakuuta 2017, toimista kaasun toimitusvarmuuden turvaamiseksi ja asetuksen (EU) N:o 994/2010 kumoamisesta (EUVL L 280, 28.10.2017, s. 1. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1938/oj>).

ehkäisemisessä ja lieventämisessä sekä kysynnän vähentämispyrkimyksien helpottamisessa.

- (10) Kertomuksen päätelmä, jonka mukaan unionin energian toimitusvarmuudessa on edelleen vakavia vaikeuksia, pitää edelleen paikkansa. Kaasumarkkinoiden maailmanlaajuinen tilanne on edelleen hyvin kireä. Kaasun hinnat ovat edelleen huomattavasti korkeammat kuin ennen kriisiä, millä on väistämättömiä seurauksia unionin kansalaisten ostovoimalle ja unionin yritysten kilpailukyvyille. Toinen tekijä nykytilanteessa on markkinoiden volatilitteetti. Viimeaikaiset hintojen heilahtelut kesällä ja syksyllä 2023, jotka johtuvat muun muassa Australian nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten lakosta ja Balticconnector-kaasuputken vaurioitumisesta, osoittavat, että markkinat ovat edelleen hauraat ja alttiit jopa suhteellisen pienille kysyntään ja tarjontaan kohdistuville häiriöille. Lähi-idän meneillään oleva kriisi on merkittävä geopoliittinen lisäriski, joka saattaa vaikuttaa hintoihin ja kaasun toimituksiin. Näissä olosuhteissa pelko kaasun riittämättömyydestä voi aiheuttaa suuria reaktioita, joilla on merkittäviä vaikutuksia hintoihin.
- (11) Koska putkikaasun tuonti Venäjältä on vähentynyt merkittävästi kuluneen vuoden aikana, unioniin suuntautuvien kaasutoimitusten saatavuus on pienentynyt huomattavasti kriisiä edeltäneeseen aikaan verrattuna. Putkikaasun nykyisellä tuontitasolla unionin odotetaan tuovan Venäjältä noin 20 miljardia kuutiometriä putkikaasua, jollei tämä epäluotettava tuonti katkea kokonaan. Tämä olisi noin 110 miljardia kuutiometriä vähemmän kuin vuonna 2021. Sen vuoksi kaasupulan riski unionissa on olemassa.
- (12) Maailmanlaajuiset kaasumarkkinat ovat tällä hetkellä hyvin kireät, ja niiden odotetaan pysyvän sellaisina vielä jonkin aikaa. Nesteytetyn maakaasun maailmanlaajuinen tarjonta kasvoi vain vähän kuluneena kahtena vuotena, mikä johtui vähäisistä nesteytyskapasiteetin lisäyksistä, käyttökatkoksista tärkeimmissä ventilaatioyksiköissä ja syöttökaasun heikentyneestä saannista LNG-nesteytyslaitoksissa. Merkittävää uutta LNG-nesteytyskapasiteettia saataneen verkkoon vasta vuoden 2025 aikana. Markkinoiden tasapaino säilyy siis edelleen epävarmana lähitulevaisuudessa. Tällä tilanteella on kielteisiä vaikutuksia kaasun hintoihin, jotka ovat edelleen yli kaksi kertaa ennen kriisiä vallinneita tasoja korkeampia, vaikka jäävätkin kesälle 2022 osuneen huipun alapuolelle.
- (13) Vallitsevat kireät markkinaolosuhteet huomioon ottaen hinnat voivat jälleen nousta huippulukemiin ennakoimattomien tapahtumien ja äkillisten häiriöiden vuoksi, jollaisia ovat nesteytetyn maakaasun kysynnän elpyminen Aasian kaasumarkkinoilla, mikä vähentäisi maailmanmarkkinoilla saatavilla olevan kaasun määrää, kylmä talvi, joka voi aiheuttaa kaasun kysynnän kasvun 30 miljardilla kuutiometrillä, äärimmäiset sääolot, jotka voivat lisätä kaasukäyttöisen sähköntuotannon kysyntää vaikuttamalla vesivoiman varastointiin ja ydinvoiman tuotantoon alhaisen vedenkorkeuden vuoksi, kriittisten infrastruktuurien muut häiriöt syyskuussa 2022 tapahtuneen NordStream-putken sabotoinnin ja lokakuussa 2023 tapahtuneen Balticconnector-putken vaurioitumisen jälkeen sekä geopoliittisen ympäristön ja uhkaympäristön huononeminen kaasua toimittavilla alueilla esimerkiksi Lähi-idän kriisin vuoksi.
- (14) Kun otetaan huomioon nykyinen tarjonnan ja kysynnän tasapainon kireys, kaasutoimitusten vähäisetkin häiriöt tai pelkkä tällaisten häiriöiden uhka voivat vaikuttaa dramaattisesti kaasumarkkinoihin ja aiheuttaa vakavaa ja pysyvää haittaa unionin taloudelle ja kansalaisille.

- (15) Nykyinen kriisi altistaa koko unionin energiapulalle ja korkeille energian hinnoille. Jatkuvat vakavat vaikeudet, jotka vaikuttavat edelleen kaasun toimitusvarmuuteen unionissa, sekä mahdolliset uudet lisävaikeudet ja kaasun hintataso voivat heikentää taloudellista tilannetta, teollisuuden kilpailukykyä ja kansalaisten ostovoimaa.
- (16) Koska unioni muodostaa sisämarkkinat, yhdessä jäsenvaltiossa esiintyvällä kaasupulalla olisi vakavia seurauksia kaikissa muissa jäsenvaltioissa kaasun fyysisen tarjonnan puutteen, hintavaihtelujen tai tiettyihin teollisuudenaloihin jossakin jäsenvaltiossa mahdollisesti kohdistuvien rajoitusten aiheuttaman teollisuusketjujen häiriintymisen vuoksi. Kaikki jäsenvaltiot voivat yhteisvastuun hengessä myös auttaa edelleen vähentämään energiapulan riskiä ja hillitä kaasun hintavaihteluja.
- (17) Asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisajan pidentäminen on poikkeuksellinen ja ajallisesti rajattu toimenpide, jolla vastataan jatkuviin ja uusiin vakaviin energiatoimitusvaikeuksiin, joihin liittyy välittömän kriisin riski. Soveltamisajan pidentäminen vähentää selvästi markkinoiden volatilitteettia ja lisää yhteisvastuuta.
- (18) Toimet on tarpeen toteuttaa kiireellisesti. Asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisajan, joka päättyy 30 päivänä joulukuuta 2023, pidentämättä jättäminen saattaisi muuttaa unionin tähän mennessä saavuttamaa vakautunutta mutta haurasta tilannetta ja heikentäisi kykyä selviytyä todennäköisestä tulevasta kehityksestä, kuten Venäjän tuonnin täydellisestä pysähtymisestä. Asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisajan pidentäminen vastaa myös REPowerEU-suunnitelmaa⁸, jonka tarkoituksena oli suojella unionin kansalaisia ja taloutta liian korkeilta hinnoilta ja energiapulalta.
- (19) Koska energiatoimituksissa esiintyy jatkuvia jännitteitä, on perusteltua jatkaa kysynnän yhdistämisestä ja yhteishankinnoista annettujen asetuksen (EU) 2022/2576 säännösten voimassaoloa, koska ne auttavat varmistamaan, että yrityksillä kaikissa jäsenvaltioissa on tasavertaisempi pääsy uusiin tai täydentäviin kaasulähteisiin. Ne auttavat myös varmistamaan paremmat ehdot kuin mitä muutoin mahdollisesti sovellettaisiin palveluntarjoajaa käyttämällä kaasua hankkiviin yrityksiin, mikä parantaa toimitusvarmuutta.
- (20) Kysynnän yhdistämistä ja yhteishankintoja koskevien säännösten voimassaolon jatkaminen vahvistaisi unionin yhteisvastuuta kaasun hankinnassa ja jakelussa. Kysynnän yhdistämisen ja yhteishankintojen jatkamisella tuetaan yhteisvastuun hengessä erityisesti niitä yrityksiä, jotka ovat aiemmin ostaneet kaasua ainoastaan tai pääasiassa venäläisiltä toimittajilta, auttamalla niitä hankkimaan toimituksia vaihtoehtoisilta maakaasun toimittajilta tai tuottajilta edullisin ehdoin.
- (21) Jotta markkinaosapuolia voidaan tukea koko tämän talven ja seuraavan kaasuvarastojen täyttökauden ajan, olisi varmistettava kysynnän yhdistämis- ja yhteishankintamekanismin, jäljempänä 'AggregateEU', toiminnan jatkuvuus. Tähän sisältyy mahdollisuus jatkaa palveluntarjoajan kanssa tehtyä nykyistä, asetuksen (EU, Euratom) 2018/1046⁹ mukaista sopimusta.

⁸ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – REPowerEU-suunnitelma, COM(2022) 230 final, 18.5.2022.

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2018/1046, annettu 18 päivänä heinäkuuta 2018, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä, asetusten (EU) N:o 1296/2013, (EU) N:o 1301/2013, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 1304/2013, (EU) N:o 1309/2013, (EU) N:o 1316/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) N:o 283/2014 ja päätöksen N:o 541/2014/EU muuttamisesta sekä asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 kumoamisesta (EUVL L 193, 30.7.2018, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

- (22) Kun otetaan huomioon kuluttajille koituvat edut, hintavakaus ja energian toimitusvarmuus, on perusteltua jatkaa niiden säännösten voimassaoloa, joilla otetaan käyttöön päivänsisäisen volatiliiteetin hallintamekanismi, hinta-arvio ja LNG-vertailuarvo.
- (23) Kun otetaan huomioon edellä esitetyt vakaiden kaasutoimitusten osalta jatkuvat riskit, on myös aiheellista jatkaa kaasuhatätilanteita (IV luku) koskevien säännösten soveltamista vielä yhdellä vuodella säännösten myönteisiä vaikutuksia koskevien kertomuksen havaintojen mukaisesti. Liitteessä I esitetyt kriittisten kaasumäärien arvot pätevät edelleen asetuksen vuoden 2024 loppuun ulottuvan soveltamisen jatkon aikana.
- (24) Asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisen jatkon olisi oltava väliaikaista, sen olisi asiaankuuluvien säännösten soveltamisen jatkumisen varmistamiseksi tullava voimaan 31 päivänä joulukuuta 2023 ja sen olisi kestävä yhden vuoden eli 31 päivään joulukuuta 2024 saakka. Voimassaolon jatkaminen yhdellä vuodella on tarpeen ja oikeasuhteista, koska energian saantiin liittyy edelleen vakavia vaikeuksia ja niistä aiheutuu hintoihin ja toimitusvarmuuteen kohdistuvia riskejä, joiden odotetaan jatkuvan ainakin koko vuoden 2024 ajan. Asetuksen (EU) 2022/2576 soveltamisajan pidentämisellä ei pitäisi voimassaolon tilapäisen jatkon lisäksi ottaa käyttöön lisävelvoitteita etenkin niiden toimenpiteiden osalta, joita jäsenvaltiot ovat toteuttaneet varmistukseksi osallistumisen kysynnän yhdistämiseen.
- (25) Sen vuoksi asetusta (EU) 2022/2576 olisi sovellettava 31 päivään joulukuuta 2024 saakka.
- (26) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän asetuksen tavoitetta, vaan se voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla, ja tämän vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä asetuksessa ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi.
- (27) Sen vuoksi asetusta (EU) 2022/2576 olisi muutettava,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

1 artikla

Asetuksen (EU) 2022/2576 muuttaminen

Muutetaan asetus (EU) 2022/2576 seuraavasti:

1) Korvataan 31 artiklan toinen kohta seuraavasti:

”Sitä sovelletaan 31 päivään joulukuuta 2024.”

2) Korvataan liitteessä I oleva alaviite 1 seuraavasti:

”Liitteessä I olevassa a ja b kohdassa esitetyt luvut perustuvat tietoihin, jotka on saatu sähkönsiirtoverkonhaltijoiden eurooppalaisen verkoston (Sähkö-ENTSON) asetuksen (EU) 2019/941 9 artiklan mukaisesti tekemästä talvikauden riittävyysarvioinnista, lukuun ottamatta Maltaa, jonka sähköntuotanto perustuu yksinomaan nesteytetyn maakaasuun toimituksiin ja jossa ei ole merkittävää varastointikapasiteettia. Ottaen huomioon pienlämpöarvoisen kaasun erityinen luonne tässä taulukossa esitetyt Alankomaita koskevat arvot olisi kerrottava muuntokertoimella 37,89 jaettuna kertoimella 35,17. Liitteessä I olevassa a kohdassa esitetään Sähkö-ENTSON laskemat maakohtaiset määrät joulukuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisille

kuukausille; liitteessä I olevassa b kohdassa huhtikuun 2023 ja joulukuun 2024 väliselle ajalle esitetyt luvut vastaavat joulukuun 2022 ja maaliskuun 2023 välisen ajan keskimääräisiä arvoja.”

3) Korvataan liitteessä I olevan b kohdan ensimmäinen virke seuraavasti:

”23 artiklan mukaiset suurimmat sähkön toimitusvarmuuden kannalta kriittiset kaasumäärät huhtikuun 2023 ja joulukuun 2024 välisenä aikana (arvot, milj. kuutiometriä):”

2 artikla

Voimaantulo ja soveltaminen

Tämä asetus tulee voimaan 31 päivänä joulukuuta 2023.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä

*Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja*